Kansen voor West III op koers!
Mid-Term Review Maart 2025

Introductie

Het is maart 2025, halverwege de programmaperiode 2021-2027, halfweg Kansen voor West III. Een moment waarop we de thermometer in het programma steken en inschatten of we nog op koers liggen. Om dat goed te kunnen doen is conform artikel 18 van de CPR (Vo.2021/1060) een tussentijdse evaluatie uitgevoerd. Hiervoor is onderzoeksbureau Ecorys in de arm genomen (Mid-Term evaluatie landsdeel West; Ecorys; 16 januari 2025). Conclusie van deze evaluatie is dat we inderdaad goed op koers liggen, zowel financieel als inhoudelijk.

Na een vliegende start net voor de zomer van 2022 werd het programma in juli 2022 goedgekeurd en staan we nu ruim 2,5 jaar later op 400 aanvragen en 200 beschikkingen. Op de peildatum van het evaluatierapport (30 november 2024) was 74% van het programma gecommitteerd (op basis van de in het programma begrote TSK) en 59% van de besteedbare subsidie (EFRO). Met nog vijf volle jaren voor de boeg een goede score. Vanaf de start is er veel belangstelling geweest en dit is vastgehouden tot en met nu. In deze review geven we een appreciatie van de evaluatie en duiden we tevens wat de Beheerautoriteit met de conclusies en aanbevelingen zal doen. Ook geven we aan hoe we middels een programmawijziging daar gevolg aan geven.

Achtergrond en context

Hoewel de wereld allesbehalve rustig is, is in socio-politieke zin de economie redelijk stabiel in het landsdeel West en vertoont een licht positieve tendens. De meest opvallende elementen zijn de inflatie en de netcongestie. De inflatie is minder typisch voor alleen ons landsdeel, maar zien we breder in Nederland en Europa. Vooral in de 2^{e} helft van 2023 was deze op zijn hoogtepunt, waarna weer wat afvlakking volgde. Dit overigens na een relatief lange periode met extreem lage en zelfs negatieve rentes. De netcongestie lijkt een groter probleem voor ons landsdeel. Het enorme gebrek aan elektriciteit voorkomt groei en met name de ingezette lijn voor nieuwe industrie in ons landsdeel naar aanleiding van innovaties, wordt daardoor fors afgeremd. Dat geldt ook voor de verduurzamingsdoelen.

Er is eenvoudigweg geen ruimte op het net om de ambities voor groei en innovatie waar te maken. We zien daardoor nieuwe industrie en werkgelegenheid wegtrekken met name richting Delfzijl en omstreken. De meeste recente berichten over afname van de drukte in de Rotterdamse haven baart ook de nodige zorgen voor de toekomst. Verder heeft de concurrentie van nationale regelingen, zoals het Groeifonds en Warmtenet subsidies wel invloed gehad op de bij de start ingezette koers. Daarmee heeft de noodzaak van voortdurende bijsturing in de programmering van prioriteit 2 zich voortgezet vanuit Kansen voor West II. Wisselend beleid heeft ons hierbij parten gespeeld. Voor de transitieregio lijkt de start wat minder vliegend te zijn geweest, maar zien we dat het been nu goed wordt bijgetrokken.

Prioriteit 1: een slimmer en innovatiever West-Nederland

Uit de herhalingsmonitor van Professor Boschma (het rapport Op zoek naar kansen in West-Nederland van Balland en Boschma) blijkt de regio nog steeds zeer kansrijk in de aantrekkelijke specialisaties. Met name de 3 welgestelde provincies in West staan onafgebroken al jaren in de absolute top van de index van meest competitieve regio's. Dat is mooi, maar er zijn dus ontwikkelingen die deze positie bedreigen, met name de netcongestie. In mindere mate ook de hiaten in aanbod van technisch personeel.

De evaluatoren geven aan dat er geen aanleiding is om voor de innovatie prioriteit de koers bij te stellen. Eenvoudigweg omdat we dik op koers liggen. De tot nu toe gedane investeringen geven ook een evenwichtige balans te zien. In actielijn 1 heeft vooral het innovatie ecosysteem een impuls gekregen. Zo zijn er ruim 35 subsidies verstrekt aan fieldlabs en campusorganisaties. Met name het nieuwe instrument van de, op prestatie af te rekenen, bundelvouchers, blijken in een grote behoefte te voorzien en geven een dubbele impuls. Enerzijds aan de basis van het ecosysteem en anderzijds aan het innovatieve MKB.

De financiële instrumenten voor kapitaalverschaffing hebben hun belangrijke plek ook weer ingenomen. Wel zal een iets kleiner deel van het programma worden ingezet op de financiële instrumenten. De verhouding wijzigt van 25% naar 23%. Dientengevolge volgen kleine wijzigingen in RCO10. Voor de transitieregio leidt dit niet tot grote wijzigingen.

Voor actielijn 3, ondersteuning in de "*2nd valley of death*" in TRL7-9 richting markt, heeft zich de sterke vraag voortgezet vanuit REACT EU. Wij stellen dan ook voor de flexibiliteitsbijdrage voor deze prioritaire as vrij te geven en overeenkomstig het programma in te zetten.

Wel willen wij voor om de streefcijfers de indicatoren naar boven bijstellen. Gebleken is dat door een andere balans in het type interventie (meer kortlopende vouchers en testprojecten) de gemiddelde prijs per ondersteunde onderneming is afgenomen ten opzichte van KvW2, die hiervoor als referentie diende.

We stellen voor het streefcijfer voor aantal ondersteunde ondernemers, mede op basis van de evaluatieberekeningen, op te hogen van 800 naar 1.655, een verdubbeling. Dit voor de meer ontwikkelde regio's (MOR). Voor RCO02 (aantal ondernemingen met subsidie) wordt dit dan 231 in plaats van 178. Voor RCO03 (aantal ondernemingen dat een lening of equity krijgt uit een financieringsinstrument) is alles geselecteerd) en wordt het bedrag per ondernemer iets hoger (als gevolg van economische ontwikkelingen en inflatie), dus stellen we deze indicator bij naar 119, dat is 59 boven de huidige streefwaarde, maar wel minder dan geselecteerd. Dit laatste is dus het gevolg van aangekondigde wijzigingen dat het gemiddeld bedrag per financiering omhoog moet. Ook was de eindstand van Kansen voor West II slechts 70% van de streefwaarde voor deze RCO03. RCO04 (ondernemers die niet financiële steun krijgen) hogen we 570 op naar 1.304.

De aanpassing van de indicatoren volgt niet helemaal de extrapolatie uit het evaluatierapport, met name niet voor de RCO04. Dit komt omdat deze vooral gerealiseerd worden bij de fieldlabs, campussen en bundelvouchers en deze zijn al geselecteerd, de verwachting is niet dat deze type

interventies nog veel aangevraagd worden in de resterende programmaperiode. Deze type interventies zijn tevens de reden voor de stijging, op voorhand bij de eerste programmering waren deze niet in deze mate voorzien. Omdat deze het innovatie-ecosysteem een extra impuls geven zijn we er uiteraard wel erg blij mee.

Voor de transitieregio lijkt het dat we de streefcijfers ruim gaan halen, maar is ophoging niet opportuun. In de transitieregio zijn geen universiteiten en zijn er dan ook geen bundelvouchers, fieldlabs en campussen. Wel zal daar de “Boerderij van de Toekomst” -regeling, die in 2025 start, de nodige impuls voor de indicatoren geven. Tevens start in 2025 het TMI POC-fonds, zodat de streefwaarde voor indicator RCO03 kan worden gehandhaafd.

Samenvatting voorgestelde wijziging prioriteit 1(MOR)

Indicator	Streefwaarde 2029 was	Streefcijfer 2029 wordt
RCO01: Aantal ondernemingen dat steun heeft ontvangen	800	1.655
RCO02: Aantal ondernemingen dat steun in de vorm van subsidie heeft ontvangen	195	231
RCO03: Aantal ondernemingen dat steun heeft ontvangen via een financieringsinstrument	60	119
RCO04: Aantal ondernemingen met niet-financiële steun	570	1.305
RCO10: Aantal ondernemingen die samenwerken met onderzoeksinstellingen	410	430

Prioriteit 2 een groener en innovatiever West Nederland

Zoals we gewend waren in Kansen voor West II/REACT EU laat deze prioriteit zich het minste sturen en is flexibele programmering nodig. Zoals in het evaluatierapport van Ecorys aangegeven liggen hier diverse oorzaken aan ten grondslag. Daarbij hoort zeker het steeds wisselende beleid en de daarbij behorende maatregelen van de overheid. Voor dit programma zijn een drietal elementen van invloed geweest. De eerste is de warmtewet, waardoor het voor private partijen niet meer interessant is daarin te investeren, omdat ze in publieke handen geëxploiteerd moeten worden. Ten tweede de onduidelijkheid over al dan niet salderen, hetgeen grote onzekerheid heeft gebracht voor zonne-energie investeringen. Ten derde het concurrerend aanbod vanuit onder meer het Rijk voor bijvoorbeeld warmtenetten, VvE's en isolatie/renovatie van woningen gericht op energie-efficiency.

Naast deze drie elementen uit het overheidsbeleid en spelen nog twee belangrijke factoren. Allereerst de dreiging uit landen waarvan we te afhankelijk zijn voor energie, waardoor lokale opwek en optimale inzet belangrijker wordt en ten tweede de netcongestie gecombineerd met de enorme populariteit van elektrische auto's wat andere systemen vereist.

Gevolg van bovenstaande is een verschuiving van specifieke doelstellingen 2.1 en 2.2 naar 2.3 als we kijken naar de vraag. Tot slot zien we het omgekeerde bij specifieke doelstelling 2.6 (in KvW3 2.4 genoemd), de circulaire economie. Ook hier zijn doelstellingen ambitieus en plannen talrijk, maar is juist weinig subsidie-aanbod, waardoor al snel naar Kansen voor West III wordt gekeken.

Daarom stellen wij voor om de flexibiliteitsbijdrage voor prioriteit 2 vrij te geven voor het specifiek doel 2.4 en niet aan 2.1 en 2.2 toe te kennen. Tevens stellen wij voor een deel van het niet-flexibele budget van MOR doelstelling 2.1 en 2.2. te verschuiven naar doelstelling 2.3 en 2.4. Dit heeft uiteraard ook gevolgen voor het huidige methodologisch kader.

Voorgestelde wijziging in verdeling over specifieke doelstellingen prioriteit 2

	EFRO budget was in mln.	EFRO budget wordt in mln.
2.1 Energie efficiëntie	17	11
2.2 Hernieuwbare energie	14	13
2.3 Slimme Energiesystemen	12	15
2.4 Circulaire economie	18	22
Totaal	61	61

Verder was een voortzetting van het financieringsinstrument ED (Energiefonds Den Haag) gepland. Deze zal echter geen doorgang vinden vanwege wets- en beleidswijzigingen rond warmtenetten en geothermie. Hierdoor vervalt de indicator RCO03 in de specifieke doelstellingen 2.1 t/m 2.3

Voor indicator RCO74 geldt dat voor het gehele programma de streefwaarde is aangepast. De uitgangswaarde is altijd bedoeld op 10% van de totale bevolking van de GTI, 155.659. Echter was overal dit aantal als uitgangswaarde opgenomen. Dit is herberekend op het specifieke programmadeel waar de indicator op toe ziet voor de GTI.

Voor de transitie regio is gestart met een sterk gerichte openstelling op de circulaire economie, maar bij gebrek aan belangstelling is deze in november 2024 verbreed naar geheel prioriteit 2. Dit heeft

geresulteerd in veel aanvragen in de periode december 2024-januari 2025, die voorlopig het beeld geven dat voor de verdeling over de specifieke doelstellingen en de streefwaardes van de bijbehorende indicatoren geen wijzigingen nodig zijn, de flexibiliteitsbijdrage voor prioriteit 2 van de transitieregio kan derhalve worden vrijgegeven.

Als we naar de indicatoren voor de meer ontwikkelde regio's (MOR: Utrecht-Zuid en Noord-Hollland) kijken dan voorzien we de volgende wijzigingen:

SD 2.1. Bevorderen van energie-efficiëntie maatregelen en verminderen CO2 uitstoot

In 2.1 (energie-efficiëntie) zijn tot nu toe 5 totaal verschillende projecten geselecteerd. Daarvan scoren er maar 2 op indicator RCO18 (Woningen met verbeterde energieprestatie) en ook nog maar beperkt. Conclusie is eigenlijk dat 2.1 vrij breed is en deze indicator maar past bij één van de drie actielijnen en er juist projecten in de andere actielijnen zijn geselecteerd. Wel is het zo dat sommige projecten uit 2.3 en 2.4 ook scoren op deze indicator. Soms is dat ook in de systemen geregistreerd, andere keren niet, dit hangt af van het niveau van de openstelling. Vooralsnog moet nader onderzocht worden in hoeverre synchronisatie mogelijk is.

Er zijn nog weinig projecten die scoren op deze indicator en stellen we voor indicator RCO18 bij SD 2.1 aan te passen. Het voorstel is dan ook daar deze indicator RCO18 ook toe te voegen aan 2.4 daarvoor is nader onderzoek nodig of dit met terugwerkende kracht in de systemen kan worden verwerkt. Dit betekent wel veel reparatiewerk van al daar toegekende projecten. Ook zal de indicator worden toegevoegd aan de GTI programma's voor 2.1 en 2.4. De waarde wordt aangepast van 1.060 naar 298, verdeeld over vier verschillende budgetten:

SD.2.1. Regionaal	RCO18 Woningen met verbeterde energie-efficiëntie	124
SD.2.1. GTI	RCO18 Woningen met verbeterde energie-efficiëntie	40
SD.2.4. Regionaal	RCO18 Woningen met verbeterde energie-efficiëntie	95
SD.2.4. GTI	RCO18 Woningen met verbeterde energie-efficiëntie	39

Voor 2.1 geldt tevens dat het voor het GTI-deel heel moeilijk was op voorhand te voorspellen hoeveel projecten geselecteerd zouden worden, omdat vooral op het niveau van 2.0 wordt opengesteld. Op dit moment zijn er maar twee projecten binnen de GTI op 2.1.

Verder is het voorstel om RCO76 toe te voegen, het aantal GTI-projecten. Deze kan in samenhang met RCO74 (aantal bereikte inwoners met GTI-projecten) een beter beeld geven van de GTI-prestaties. Streefwaarde zou voor 2.1 vier zijn. Voor RCO74 wordt gezien de afnemende belangstelling van 2.1 binnen de GTI ook voorgesteld het streefcijfer aan te passen naar het GTI-aandeel van het programma naar 10.413 (9% van 155.695).

SD 2.2 Bevorderen van hernieuwbare energie

Voor 2.2 (hernieuwbare energie) zal RCO22 (additionele capaciteit hernieuwbare energie), gezien de geringe belangstelling, de ambitie/streefwaarde naar beneden moet worden bijgesteld naar het extrapolatievoorstel van de evaluatoren. Omdat we verwachten dat bij een aantal projecten meer kan worden gerealiseerd ronden we dat af op 10 MW als streefwaarde 2029 (was 59 MW).

Voor RCO74 geldt een soortgelijke aanpassing als bij 2.1, we gaan hier op grond van de extrapolatie van de evaluatoren uit van een halvering. Er zijn nog maar 3 projecten in 2.2, waarvan 2 bij de GTI. We zullen ook hier RCO76 toevoegen met 4. Voor de RCO97 geldt dat bij één strategisch project al de streefwaarde 6 keer gehaald is. De vraag is of er nog veel energie-gemeenschapsondersteuning bijkomt, op grond van de pijplijn lijkt dit wel het geval. We stellen voor het streefcijfer op te hogen van 4 naar 30. Opmerkelijk is de geringe belangstelling voor de waterstofopenstellingen. Deze lijken te vroeg te komen. Ook hier wordt RCO76 toegevoegd en RCO74 aangepast naar het GTI-aandeel van het programma naar 6.710 (5,8% van 155.695).

SD 2.3 Ontwikkelen van slimme energiesystemen, grids en opslag

Deze specifieke doelstelling loopt redelijk goed, hierin zien we zowel warmtenetten, slimme energiesystemen, walstroom en opslag (batterijen e.d.). De RCO23 (digitale oplossingen voor slimme energiesystemen) kan dan ook naar boven worden bijgesteld op grond van de extra middelen van 11 naar 30. Vooral de kosten per eenheid van opslag is lager dan in de rekenregel aangenomen en het aandeel opslag is door de economische en geopolitieke ontwikkelingen hoger. De RCO105 (oplossingen voor elektriciteitsopslag) lijkt nu achter te blijven, maar analyse wijst uit dat deze indicator nog vaker kan worden aangevuld bij bestaande projecten en aanvragen in de pijplijn geven ook een positief beeld. Vooralsnog handhaven we het streefcijfer. De RCO74 is hoogst onzeker, we zien weinig GTI-projecten. Daarom wordt ook hier de streefwaarde aangepast naar het GTI-aandeel van het GTI-programma naar 7.173 (6,2% van 155.695).

SD 2.4 (2.6) Bevorderen van de transitie naar een circulaire economie

Voor specifieke doelstelling 2.4 (2.6) is de situatie heel wat gunstiger dan voor 2.1 en 2.2. Openstellingen lopen goed en de circulaire initiatieven weten Kansen voor West III goed te vinden. Het streefcijfer voor het aantal ondersteunde ondernemers kan opgehoogd van 15 naar 30 (RCO01 en RCO02). RCO03 vervalt hier niet vanwege de vier Social Impact Fondsen, die zeker een aantal circulaire projecten zullen financieren. RCO74 wordt aangepast naar het GTI-aandeel van het programma naar 12.726 (11 % van 155.695). Ook hier kan RCO76 toegevoegd met 6 als streefcijfer. Voor RCO119 (voor hergebruik voorbereid afval) geldt ook dat we voorliggen op het streefcijfer, dit kan opgehoogd van 400.000 tot 600.000 ton op grond van de extrapolatie van de evaluatoren.

Samenvatting aanpassing indicatoren prioritaire as 2

	Streefwaarde 2029 was	Streefwaarde 2029 wordt
RCO18 bij 2.1: Woningen met verbeterde energieprestatie	1.060	124
RCO18 bij 2.1: Woningen met verbeterde energieprestatie	-	40
RCO76 bij 2.1 bij GTI: Geïntegreerde projecten voor territoriale ontwikkeling	0	4
RCO74 bij 2.1 GTI: Inwoners die vallen onder projecten in het kader van strategieën voor geïntegreerde territoriale ontwikkeling	115.695	10.413
RCO03 bij 2.2: Aantal ondernemingen dat steun heeft ontvangen via een financieringsinstrument	2	vervalt
RCO022 bij 2.2: Additionele capaciteit hernieuwbare energie	59	10

RCO076 bij 2.2 bij GTI: Geïntegreerde projecten voor territoriale ontwikkeling	0	4
RCO074 bij 2.2 bij GTI: Inwoners die vallen onder projecten in het kader van strategieën voor geïntegreerde territoriale ontwikkeling	115.695	6.710
RCO097 bij 2.2: Hernieuwbare energiegemeenschappen ondersteund	4	30
RCO03 bij 2.3: Aantal ondernemingen dat steun heeft ontvangen via een financieringsinstrument	2	vervalt
RCO 023 bij 2.3: Digitale managementsystemen voor slimme energiesystemen	11	30
RCO074 bij 2.3 bij GTI: Inwoners die vallen onder projecten in het kader van strategieën voor geïntegreerde territoriale ontwikkeling	115.695	7.173
RCO076 bij 2.3 bij GTI: Geïntegreerde projecten voor territoriale ontwikkeling	0	1
RCO02 bij 2.4: Aantal ondernemingen dat steun in de vorm van subsidies heeft ontvangen	13	30
RCO01 bij 2.4: Aantal ondernemingen dat steun heeft ontvangen	15	30
RCO18 bij 2.4: Aantal woningen met verbeterde energie-efficiëntie	-	95
RCO119 bij 2.4: Voor hergebruik voorbereid afval	400.000	600.000
RCO18 bij 2.4 GTI: Aantal woningen met verbeterde energie-efficiëntie	-	39
RCO074 bij 2.3 bij GTI: Inwoners die vallen onder projecten in het kader van strategieën voor geïntegreerde territoriale ontwikkeling	115.695	12.726
RCO076 bij 2.4 bij GTI: Geïntegreerde projecten voor territoriale ontwikkeling	0	6

Prioriteit 5 Europa dichter bij de burger

Ondanks het verschil in tempo in het vollopen van de 4 GTI's voltrekt deze prioritaire as zich vrijwel geheel conform verwachting. In de sociaaleconomische situatie is redelijk weinig veranderd sinds de start van het programma. De twee meest urgente aspecten spelen nog steeds. Ten eerste achterstandsgebieden meekrijgen in de transities en ten tweede onbenut arbeidspotentieel dichter bij een baan in de krapteberoepen krijgen, waardoor vacatures beter kunnen worden opgevuld en minder mensen langs de kant staan.

Interessante ontwikkelingen zijn hier zeker het actief worden van een financieringsinstrument voor alle vier de GTI-gebieden voor sociale ondernemers. Ook is in 3 van de 4 GTI-gebieden een CLLD opgestart. Voor deze prioriteit stellen we geen financiële wijziging voor en vragen we de flexibiliteitsbijdrage vrij te geven.

Zoals in de evaluatie aangegeven ervaren we een beperkt passende indicatoren set in deze prioriteit. Met name voor de arbeidsmarkt interventies ontbreekt een deelnemer-indicator. We voegen deze graag naar aanleiding van deze Mid-Term toe.

PSI3: Het aantal deelnemers aan GTI-projecten uit GTI gebieden dat gestart is met een traject gericht op het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt.

Meetmoment: het moment dat de deelnemer daadwerkelijk gestart is met het traject.

Gevraagd bewijs: eigen verklaring van de begunstigde waarbij het traject is gestart met een specificatie met naam en postcode GTI-gebied OF
aansluitend op maat op project, in de meeste gevallen zal er door de deelnemer iets van een aanmelding gedaan worden die kan ook volstaan

Uitgangspunt is dat we ongeveer 60% van het budget voor interventiecategorie 140 en 141 hiervoor inzetten en dat een interventie per deelnemer € 18.750 (gemiddeld 7.500 euro subsidie, 40%) kost (op grond van 8 toegekende projecten gemiddeld). Dat is dit voor 11,4 miljoen dan ca. 1.522 als streefwaarde voor 2029.

RCO74 wordt aangepast naar het GTI-aandeel van het programma naar 78.673 (68 % van 155.695). Verder stellen we voor RCO76 toe te voegen met 16 projecten, zodat het totaal met de GTI scoren in prioriteit 2 op deze prioriteit op 30 komt.

Bij alle andere indicatoren zouden de streefcijfers op grond van de geselecteerde projecten ruim gehaald moeten worden of flink overtroffen. Vanwege de onzekerheid in type projecten gezien de breedte van de openstelling stellen we voor de streefwaardes die nu al bereikt zijn op te hogen met het verschil tussen het aantal geregistreerd bij de geselecteerde projecten. Dit met uitzondering van RCO03 waar de volledige extrapolatie meegenomen wordt, omdat er 4 financieringsinstrumenten komen (1 per GTI).

Samenvatting aanpassing indicatoren prioritaire as 5

	Streefwaarde 2029 was	Streefwaarde 2029 wordt
RCO01: Aantal ondernemingen dat steun heeft ontvangen	450	773
RCO02: Aantal ondernemingen dat steun in de vorm van subsidie heeft ontvangen	59	80
RCO03: Aantal ondernemingen dat steun heeft ontvangen via een financieringsinstrument	8	25
RCO04: Aantal ondernemingen met niet-financiële steun	350	668
RCO74: Inwoners die vallen onder projecten in het kader van strategieën voor geïntegreerde territoriale ontwikkeling	115.695	78.673
RCO76: Geïntegreerde projecten voor territoriale ontwikkeling	0	16
PSI2: Aantal samenwerkingsverbanden gericht op het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt, tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven en/of overheid.	25	32
PSI3: Het aantal deelnemers aan GTI-projecten uit GTI gebieden dat gestart is met een traject gericht op het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt.	0	1.522

Conclusie

Het programma ligt goed op koers en kent een forse belangstelling, maar de fijnmazigheid waarmee prioriteit 2 is geprogrammeerd is in disbalans met het gebrek aan stabiliteit in de energie- en klimaataanpak. De worsteling bij de programmering in 2021 om van 7 naar 4 specifieke doelen terug te gaan had, gezien de omvang van het budget, beter verder teruggedrongen kunnen worden tot een focus op 2, namelijk 2.3 en 2.4. Dit veroorzaakt nu een vrij gedetailleerde aanpassing van het methodologisch kader, waarvoor we een programmawijziging zullen doen.